

Інна ІРТИЦЕВА

доктор економічних наук, професор,
проректор з науково-педагогічної роботи та інноваційної діяльності,
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова, Україна
E-mail: innauamd@gmail.com
ORCID: 0000-0002-7025-9857

Володимир КРИЛЕНКО

доктор економічних наук, професор,
проректор з науково-педагогічної та адміністративної роботи,
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова, Україна
ORCID: 0000-0002-1980-5533

Сергій РОМАНЕНКО

кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри спортивних ігор,
Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського, Україна
E-mail: management@nuos.edu.ua
ORCID ID: 0000-0002-4446-9244

ФІНАНСУВАННЯ СПОРТИВНО-ОЗДОРОВЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА МАКРО- ТА МЕЗОРІВНЯХ

АНОТАЦІЯ

Вступ. Війна Росії проти України вплинула на економічне і політичне життя останнім часом, що суттєво відгукнулося на фінансуванні сфери спортивно-оздоровчих послуг. Цей вплив, зачіпає всі елементи соціально-економічного механізму функціонування галузі: типи та види суб'єктів спортивно-оздоровчої діяльності, джерела їх фінансування, умови господарювання, особливості проведення державної політики у цій галузі тощо. Збільшення видатків на економічну діяльність, безпеку, судову владу та оборону призвело до суттєвого скорочення видатків на духовний та фізичний розвиток.

Метою статті є аналіз фінансування спортивно-оздоровчої діяльності на макро- та мезорівнях.

Метод (методологія). У дослідженні застосовані загальнонаукові методи, зокрема: порівняння - для зіставлення середніх показників пріоритетних державних видатків в Україні та країнах Організації економічного співробітництва та розвитку; статистичного аналізу – аналізу фінансування спортивно-оздоровчої діяльності в Україні.

Результати. Аналіз результатів порівняння середніх показників пріоритетних державних видатків в Україні та країнах Організації економічного співробітництва та розвитку демонструють значні відхилення саме у сфері охорони здоров'я. Проаналізовано, що Україна виділяє значно менше коштів (майже на 5% менше у відсотковому значенні витрат Державного бюджету) на охорону здоров'я ніж країни Організації економічного співробітництва та розвитку.

Аналіз показав, що у 2021 році порівняно із 2020 роком найбільше зросли витрати Державного бюджету на підготовку та участь національних збірних в Параолімпійських та Дефлімпійських іграх (+4546,5%), витрати на підготовку та участь національних збірних в міжнародних змаганнях (Олімпійські ігри, Всесвітні ігри та ін.) зросли на 542,4%, витрати на розвиток спорту серед осіб з інвалідністю, їхня фізкультурно-спортивна реабілітація зросли на 169,9%, державна підтримка фізкультурно-спортивного товариства «Динамо» зросла на 147,6%. Наголошено, що виявлені тенденції нарощування обсягів бюджетного фінансування розвитку спорту та фізичної культури в Україні дозволить досягти попередньо поставлених амбітних цілей стосовно проведення

© Сергій Романенко, 2022

Отримано: 05.05.2022 р.

Рекомендовано до друку: 11.05.2022 р.

Опубліковано: 19.05.2022 р.



Ця стаття розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0, яка дозволяє необмежене повторне використання, розповсюдження та відтворення на будь-якому носії, за умови правильного цитування оригінальної роботи.

Як цитувати: Іртицева І., Криленко В., Романенко С. Фінансування спортивно-оздоровчої діяльності на макро- та мезорівнях. *Економічний аналіз*. 2022. Том 32. № 2. С. 169-175. DOI: 10.35774/econa2022.02.169

Ключові слова: фінансування; бюджет; витрати; спортивно-оздоровча діяльність; макро- та мезорівні.

Вступ

Війна Росії проти України вплинула на економічне і політичне життя останнім часом, що суттєво відгукнулося на фінансуванні сфери спортивно-оздоровчих послуг. Цей вплив, зачіпає всі елементи соціально-економічного механізму функціонування галузі: типи та види суб'єктів спортивно-оздоровчої діяльності, джерела їх фінансування, умови господарювання, особливості проведення державної політики у цій галузі тощо. Збільшення видатків на економічну діяльність, безпеку, судову владу та оборону призвело до суттєвого скорочення видатки на духовний та фізичний розвиток.

Питання фінансування спортивно-оздоровчої діяльності в Україні попередньо досліджували відомі учені України, зокрема: К. Богатирьов, І. Бошинда, І. Іртищева, І. Крамаренко, Ю. Наумко, М. Стегней,

М. Третьякова, І. Лапичка, С. Цимбалюк та ін. В сучасних умовах реформування постає питання щодо поглиблення аналізу фінансування спортивно-оздоровчої діяльності на макро- та мезорівнях.

Мета дослідження

Метою статті є аналіз фінансування спортивно-оздоровчої діяльності на макро- та мезорівнях.

Виклад основного матеріалу

Для об'єктивної оцінки державного фінансування спортивно-оздоровчої сфери в Україні, доцільним вдається порівняння рівня загальних державних видатків на пріоритетні сфери розвитку в Україні та країнах Організації економічного співробітництва та розвитку (рис. 1).

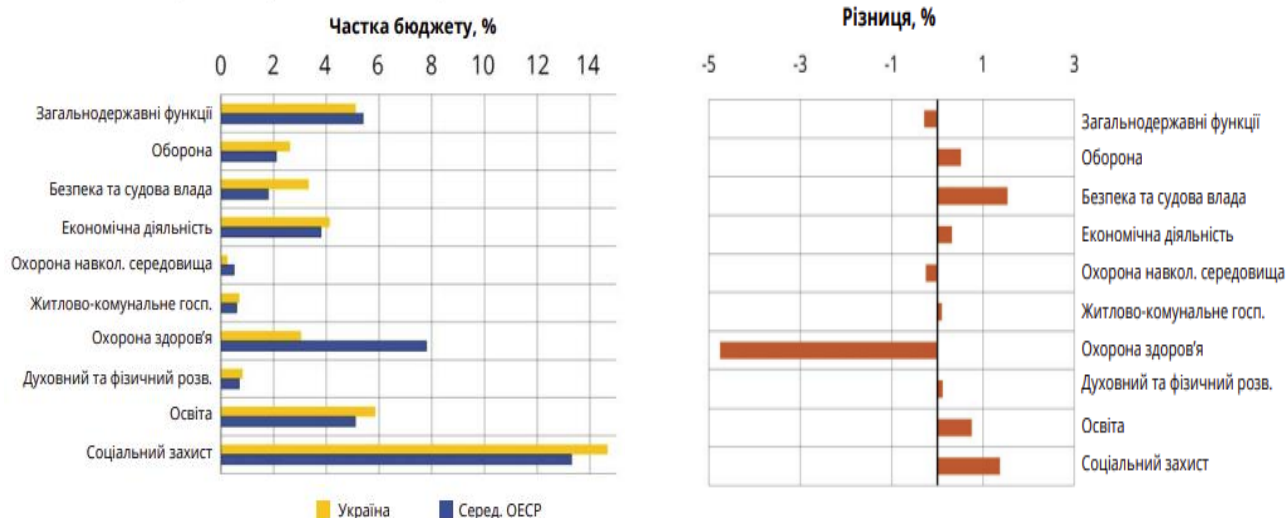


Рис. 1. Порівняння середніх показників пріоритетних державних видатків в Україні та країнах Організації економічного співробітництва та розвитку

Джерело: дані ОЕСР Панорама державного управління та Державна казначейська служба України [1].

Результати порівняння середніх показників пріоритетних державних видатків в Україні та країнах Організації економічного співробітництва та розвитку демонструють значні відхилення саме у сфері охорони

здоров'я. Україна виділяє значно менше коштів (майже на 5% менше у відсотковому значенні витрат Державного бюджету) на охорону здоров'я ніж країни Організації економічного співробітництва та розвитку.

Поряд із цим фактом, спостерігається значне перевищення витрат Державного бюджету України (у %) на соціальний захист, освіту, безпеку, судову владу, оборону ніж у країн Організації економічного співробітництва та розвитку.

Спорт потрапляє до сфери духовного та фізичного розвитку, для якої в Україні середні показники пріоритетних державних видатків дещо перевищують відповідні показники у країнах Організації економічного співробітництва та розвитку.

За даними Міністерства молоді та спорту України у 2020 році було передбачено суттєве зростання витрат на розвиток спорту та фізичної культури (табл. 1): «за період з 2021-

го по 2024 роки загальні витрати повинні становити 69,35 млрд гривень, тоді як з 2017 по 2020 роки вони склали 25,3 млрд гривень. Вже 2021-го року витрати держбюджету на спорт та фізичну культуру мали становити 7,736 млрд гривень, тоді як у 2020-му вони склали 2,577 млрд гривень. З місцевих бюджетів у 2021 році було передбачено виділити 8,541 млрд гривень (у 2020-му — 3,824 млрд гривень). При цьому серйозне збільшення фінансування передбачає зростання кількості спортивних клубів чи людей, котрі займаються спортом. Додаткові кошти будуть спрямовані на фінансування ДЮСШ та підготовку збірних команд» [2].

Таблиця 1. Динаміка та прогнозні значення витрат на розвиток спорту та фізичної культури за джерелами фінансування

Джерело фінансування	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.*	2022 р.**	2023 р.**	2024 р.**
Державний бюджет	2182625,0	2004450,3	2061014,1	2577389,8	7736204,7	6818401,8	6771363,5	7588859,2
Місцеві бюджети	2983585,1	3277919,4	3565381,6	3824629,2	8541348,1	9211136,8	9663679,2	7599859,2
Інші джерела	533276,3	743852,0	694236,7	895670,2	691180,9	717932,7	714788,5	703906,0
Усього	5699486,4	6026221,7	6320632,4	7297689,2	16968733,7	16747471,3	17149831,2	18486264,6

*-оціночне значення;

** - прогнозне значення.

Джерело: [2]

Дані Міністерства молоді та спорту України засвідчують більш сприятливу поточну ситуацію для розвитку фізичної культури та спорту ніж для охорони здоров'я, проте залишається відкритим питання пріоритетності в цілому спортивно-оздоровчої сфери та сфер економічної діяльності, соціального захисту, освіти, безпеки, судової влади та оборони.

За даними Державної казначейської служби України у 2021 році відбулося зростання витрат Державного бюджету за всіма напрямками фінансування розвитку спорту та фізичної культури порівняно із 2020 роком (табл. 2).

За абсолютним вираженням дані щодо фінансування розвитку спорту та фізичної культури з різних джерел (Міністерства молоді

та спорту України та Державної казначейської служби України) дещо відрізняються, проте справедливою і очевидною є тенденція сильного зростання видатків Державного бюджету на розвиток спорту та фізичної культури за 2020-2021 роки. Так, у 2021 році порівняно із 2020 роком найбільше зросли витрати Державного бюджету на підготовку та участь національних збірних в Параолімпійських та Дефлімпійських іграх (+4546,5%), державна підтримка фізкультурно-спортивного товариства «Динамо» зросла на 147,6%, витрати на фізичну та спортивну

підготовку учнівської та студентської молоді зросли на 64,7%, витрати на розвиток спорту серед осіб з інвалідністю, їхня фізкультурно-спортивна реабілітація зросли на 169,9%, витрати на розвиток фізкультури, спорту вищих досягнень та резервного спорту зросли на 78,9%, фінансова підтримка громадських об'єднань фізкультурно-спортивного спрямування збільшилася на 18,2%, витрати на підготовку та участь національних збірних в міжнародних змаганнях (Олімпійські ігри, Всесвітні ігри та ін.) зросли на 542,4%.

Таблиця 2. Видатки Державного бюджету на розвиток спорту та фізичної культури за 2020-2021 роки, млн грн

Напрямок фінансування	2020 р.	2021 р.	2021 р. у % до 2020 р.
Державна підтримка фізкультурно-спортивного товариства «Динамо»	20,2	49,9	+ 147,6
Фізична та спортивна підготовка учнівської та студентської молоді	145,3	239,3	+64,7
Реалізація спортивних інфраструктурних проектів	10,8	10,8	0
Розвиток спорту серед осіб з інвалідністю, їхня фізкультурно-спортивна реабілітація	417,8	1127,7	+169,9
Підготовка та участь національних збірних в Параолімпійських та Дефлімпійських іграх	50,8	2359,9	+4546,5
Розвиток фізкультури, спорту вищих досягнень та резервного спорту	1564,9	2799,7	+78,9
Фінансова підтримка громадських об'єднань фізкультурно-спортивного спрямування	55,1	65,1	+18,2
Підготовка та участь національних збірних в міжнародних змаганнях (Олімпійські ігри, Всесвітні ігри та ін.)	69,7	447,8	+542,4
Реконструкція СК «Атлет» у м. Києві		75,8	-
Будівництво плавального комплексу олімпійського класу ОНСЦ «Конча-Заспа» у м. Києві		200	-

Джерело: сформовано за даними Державної казначейської служби України [3].

Окрім того за рахунок бюджетних коштів у 2021 році було здійснено реконструкцію СК «Атлет» у м. Києві (75,8 млн грн) та будівництво плавального комплексу олімпійського класу ОНСЦ «Конча-Заспа» у м. Києві (200 млн грн).

Взагалі, тенденція зростання витрат Державного та місцевих бюджетів на розвиток

спорту та фізичної культури спостерігається ще з 2007 року (табл. 3).

За період 2007-2020 роки відсутність приросту фінансування спорту та фізичної культури з Державного бюджету порівняно із попереднім роком спостерігалася лише у 2011 та 2016 роках, але за ці роки відбувалося зростання видатків місцевих бюджетів порівно

із попереднім роком. Відсутність приросту фінансування сфери спорту є характерною ознакою для років, що слідують після олімпіад або після активних підготовчих дій до олімпіад і супроводжується попередніми посиленими видатками Державного бюджету. Так, незначне зменшення фінансування сфери спорту у 2011 році порівняно із попереднім роком спостерігалось після Олімпійських ігор 2010 року в канадському місті Ванкувері та у 2016 році після рекордних сум видатків на підготовку до літніх Олімпійських ігор 2016 року у Ріо-Де-Жанейро в Бразилії, коли на розвиток спорту за 2015 рік витратили 3,65 млрд грн коштів Державного бюджету та 2,47 млрд грн Державного бюджету що склало 80,5% передбаченого державного бюджетного фінансування.

З 2016 року після реформ децентралізації фінансів спостерігається інтенсивне нарощування видатків місцевих бюджетів на розвиток спорту та фізичної культури.

У проекті Державного бюджету на 2022 рік передбачено 11,3 млрд грн на розвиток спорту

та фізичної культури. «3,4 млрд грн піде на проведення 1700 спортивних заходів, 1,5 млрд грн - на участь України в зимових Олімпійських та Параолімпійських іграх, а також літніх Дефлімпійських іграх, 1,1 млрд грн - на ремонт, реконструкцію 14 баз олімпійської підготовки, 650 млн гривень - на будівництво, ремонт, реконструкцію 200 спортивних об'єктів, 384,9 млн грн - на розвиток олімпійського, параолімпійського, фізкультурно-спортивного, учнівського, студентського спортивного руху і 267,4 млн гривень - на проект "Активні парки України". У ремонт і реконструкцію баз олімпійської підготовки закладені гроші на бази "Конча-Заспа", "Заросляк" і "Атлет", а також на стадіон "Арена-Львів" і Палац спорту» [4].

Виявлені тенденції нарощування обсягів бюджетного фінансування розвитку спорту та фізичної культури в Україні дозволить досягти попередньо поставлених амбітних цілей стосовно проведення Олімпійських ігор у 2030-2032 роках саме в Україні.

Таблиця 3. Динаміка витрат Державного та місцевих бюджетів на фінансування спорту та фізичної культури

Показник	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2020 р.
Рівень витрат Державного бюджету, млрд грн	0,52	0,84	1,46	2,81	1,41	1,98	2,45	3,65	1,41	2,38	2,15
% виділених коштів	99,3	91,2	218	445,9	100,2	87,7	88,4	80,5	80,0	98,7	92,3
Рівень витрат місцевих бюджетів, млрд грн	1,02	1,23	1,23	1,48	1,6	1,95	1,83	2,47	3,12	4,57	7,24
% виділених коштів	104,7	98,8	98,8	98,2	96,2	96	85	98,6	99,0	98,1	89,6

Джерело: Сформовано за даними Державної казначейської служби України [3].

У Державному бюджеті України 2022 року ситуація із фінансуванням сфери охорони здоров'я не така втішна, як із сферою спорту та фізичної культури. В абсолютному вираженні видатки зростають, проте надалі не досягають

рівня 5% ВВП, що закріплено ЗУ «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення». «Видатки на сферу охорони здоров'я зросли на 3,1 млрд грн. 2 млрд грн заплановано на підвищення оплати праці

медичних працівників, що не підпадають під Програму медичних гарантій (ПМГ), до мінімальних стандартів, встановлених указом Президента України від 18.06.2021 р. № 261 (для лікарів не менше 20 тис. грн, для середнього медичного персоналу — не менше 13,5 тис. грн.). На 300 млн грн збільшено видатки для надання високоспеціалізованої медичної допомоги, закупівлі лікарських засобів. На 244 млн грн збільшено видатки на централізовану закупівлю медичного обладнання. 100 млн грн передбачено для виплат медичним працівникам у зв'язку з переїздом на нове місце роботи та перекваліфікацію» [5].

Основним фактором збереження певного економічного балансу у другій половині 2020 року та у першій половині 2021 року було приватне споживання, яке становило лівову частку у ВВП. Зберегти рівень споживання вдалося завдяки збереженню тенденції зростання середнього рівня заробітних плат, який у номінальному вираженні склав 14345 грн за липень 2021 року. Підвищення середнього рівня заробітних плат забезпечувалося зростанням мінімальної заробітної плати та посиленням конкуренції за рахунок притоку трудових мігрантів.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Аналіз результатів порівняння середніх показників пріоритетних державних видатків в Україні та країнах Організації економічного співробітництва та розвитку демонструють значні відхилення саме у сфері охорони здоров'я. Проаналізовано, що Україна виділяє значно менше коштів (майже на 5% менше у відсотковому значенні витрат Державного бюджету) на охорону здоров'я ніж країни Організації економічного співробітництва та розвитку.

Аналіз показав, що у 2021 році порівняно із 2020 роком найбільше зросли витрати Державного бюджету на підготовку та участь національних збірних в Параолімпійських та Дефлімпійських іграх (+4546,5%), витрати на підготовку та участь національних збірних в міжнародних змаганнях (Олімпійські ігри, Всесвітні ігри та ін.) зросли на 542,4%, витрати на розвиток спорту серед осіб з інвалідністю, їхня фізкультурно-спортивна реабілітація зросли на 169,9%, державна підтримка фізкультурно-спортивного товариства «Динамо» зросла на 147,6%. Наголошено, що виявлені тенденції нарощування обсягів бюджетного фінансування розвитку спорту та фізичної культури в Україні дозволить досягти попередньо поставлених амбітних цілей стосовно проведення Олімпійських ігор у 2030-2032 роках саме в Україні.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Бюджетний простір для системи охорони здоров'я в Україні. Програмний документ для підтримки діалогу щодо підготовки бюджету на 2021 рік. URL: https://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0003/463872/UKR-Budgetary-space-for-health-ukr.pdf.
2. Державні витрати на спорт в Україні зростають понад у два рази. URL: <https://sport.ua/news/514637-gosudarstvennye-rashody-na-sport-v-ukraine-vyrastut-bolee-chem-v-dva-raza>.
3. Скільки коштів витратила Україна на фізкультуру та спорт за останні 14 років. URL: <https://www.slovovidilo.ua/2021/02/11/infografika/finasny/skilky-koshtiv-vytratyla-ukrayina-fizkulturu-ta-sport-ostanni-14-rokiv>.
4. На розвиток спорту в бюджеті-2022 передбачено 11,3 млрд гривень. URL: https://censor.net/ua/news/3288506/na_rozvytok_sportu_v_byudjeti2022_peredbacheno_113_mlrld_gryven.
5. Парламент ухвалив державний бюджет на 2022 р. URL: <https://www.apteka.ua/article/619631>.
6. Kramarenko I. Development of Educational and social Inclusion in Conditions of Social Transformation of Ukraine. *Bridges/Tiltai*. 2015. Том 72. №. С.83-89;
7. Kramarenko I. Social-economic and intellectual development of Ukraine: Regional and national aspect. *Danish scientific journal*. 2017. №1. С.20-28;
8. Irtyshcheva I., Stehnei M., Popadynets N., Bogatyrev K., Boiko Ye., Kramarenko I., Senkevich O., Hryshyna N., Kozak I., Ishchenko O. The effect of digital technology development on economic growth. *International Journal of Data and Network Science*. 2021. Том 5. №1. С.25-36
9. Melikh O., Irtyshcheva I., Bogatyrev K. Organizational and economic fundamentals of development of sports tourism in the system of management of sports and health activities. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2019. Vol. 5, No. 5. pp.79-83

10. Melikh O., Bogatyrev K., Irtyshcheva I. Conceptual approaches to the development of health-improving tourism. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2019. Vol. 5, No. 2. pp.131-136

REFERENCES

1. Budget space for the health care system in Ukraine. A policy document to support the dialogue on the preparation of the 2021 budget, available at: https://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0003/463872/UKR-Budgetary-space-for-health-ukr.pdf [in Ukrainian].
2. Public spending on sports in Ukraine will more than double, available at: <https://sport.ua/news/514637-gosudarstvennye-rashody-na-sport-v-ukraine-vyrastut-bolee-chem-v-dva-raza> [in Ukrainian].
3. How much money has Ukraine spent on physical education and sports over the past 14 years, available at: <https://www.slovoidilo.ua/2021/02/11/infografika/fi-nansy/skilky-koshtiv-vytratyla-ukrayina-fizkulturu-ta-sport-ostanni-14-rokiv> [in Ukrainian].
4. The budget for 2022 provides for 11.3 billion hryvnias for the development of the variety, available at: https://censor.net/ua/news/3288506/na_rozvytok_sportu_v_byudjeti2022_peredbacheno_113_mlrd_gryven [in Ukrainian].
5. The Parliament approved the state budget for 2022, available at: <https://www.apteka.ua/article/619631> [in Ukrainian].
6. Kramarenko, I. (2015). Development of Educational and social Inclusion in Conditions of Social Transformation of Ukraine, *Bridges/Tiltai*, 72, part 1, 83-89 [in English].
7. Kramarenko, I. (2017). Social-economic and intellectual development of Ukraine: Regional and national aspect, *Danish scientific journal*, vol.1, pp.20-28 [in English].
8. Irtyshcheva, I., Stehnei, M., Popadynets, N., Bogatyrev, K., Boiko, Ye., Kramarenko, I., Senkevich, O., Hryshyna, N., Kozak, I., Ishchenko, O. (2021). The effect of digital technology development on economic growth, *International Journal of Data and Network Science*, 5, part 1, 25-36 [in English].
9. Melikh, O., Irtyshcheva, I., Bogatyrev, K. (2019). Organizational and economic fundamentals of development of sports tourism in the system of management of sports and health activities, *Baltic Journal of Economic Studies*, 5, part 5, 79-83[in English].
10. Melikh, O., Bogatyrev, K., Irtyshcheva, I. (2019). Conceptual approaches to the development of health-improving tourism, *Baltic Journal of Economic Studies*, 5, part 2, 131-136 [in English].

Inna Irtyshcheva, Doctor of Economics, Professor, Vice-Rector for Research and Teaching and Innovation, Admiral Makarov National University of Shipbuilding, Ukraine

Volodymyr Krylenko, Doctor of Economics, Professor, Vice-Rector for Scientific, Pedagogical and Administrative Work, Admiral Makarov National University of Shipbuilding, Ukraine

Serhii Romanenko, PhD (Candidate of Philosophical Sciences), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Sport Games, South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky, Ukraine

FINANCING OF SPORTS AND HEALTH ACTIVITIES AT MACRO AND MESO LEVELS

Abstract

Introduction. Russia's war against Ukraine has affected the economic and political life of recent times, which is well considered in the financial sphere of sports and security services. This influence affects all elements of the socio-economic mechanism of the industry: types and kinds of subjects of sports and health activities, sources of funding, economic conditions, features of public policy in this area and more. Increased spending on economic activity, security, the judiciary and defense has led to a significant reduction in spending on spiritual and physical development. The purpose of the article is to analyze the financing of sports and health activities in the macro and meso levels.

Method (methodology). The study uses general scientific methods, in particular: comparison - to compare the averages of the best government spending in Ukraine and the Organization for Economic Cooperation and Development; statistical analysis - analysis of the financing of sports and health activities in Ukraine.

Results. The analysis of the results of the comparison of the average indicators of the best public expenditures in Ukraine and the countries of the Organization for Economic Cooperation and Development shows significant deviations in the field of health care. analyzed that Ukraine has significantly less money (almost 5% less as a percentage of the State budget) for health care than the country of the Organization for Economic Cooperation and Development.

The analysis showed that in 2021, in connection with the year 2020, the largest expenditures of the State Budget for the preparation and participation of national teams in the Paralympic and Deaflympic Games (+ 4546.5%), the costs of preparation and participation of national teams in international competitions games, games, etc.) increased by 542.4%, expenditures on the development of sports among people with disabilities, their physical rehabilitation increased by 169.9%, state support of the sports association "Dynamo" increased by 147.6%. It is emphasized that the expressed tendencies of increasing the amount of budget funding for the development of sports and physical culture in Ukraine will allow to achieve the previously set ambitious goals for the Olympic Games in 2030-2032 in Ukraine.

Keywords: financing; budget; expenses; sports and health-improving activity; macro- and meso-levels.

Cite as: Irtyshcheva I., Krylenko V., & Romanenko S. (2022). Financing of sports and health activities at macro and meso levels. *Economic analysis*, 32 (2), 169-175. DOI: 10.35774/econa2022.02.169